

Загоруйко Наталія Степанівна

Головний спеціаліст відділу планово-фінансової діяльності, бухгалтерського обліку та звітності ТУ ДСА України у Тернопільській області

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МІСЦЕВИХ СУДІВ

Належне фінансове забезпечення діяльності судів є важливим елементом, який забезпечує життєдіяльність системи правосуддя. Ще в 1983 році в Монреальській універсальній декларації про незалежність правосуддя зазначено, що найвищим пріоритетом держави є забезпечення судів адекватними засобами для належного відправлення правосуддя, включаючи матеріальні засоби та приміщення, які створювали б відповідні умови для незалежної, гідної та ефективної роботи суддів, належний судовий та адміністративний персонал і достатній поточний бюджет (п. 33) [1].

За Конституцією України права і свободи людини і громадянина захищаються судом. Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб (стаття 55) [2]. Для реалізації конституційних прав і свобод громадян на судовий захист необхідним є створення належних умов для відправлення правосуддя. Це гарантує стаття 130 Конституції України, згідно з якою держава забезпечує фінансування та належні умови для функціонування судів і діяльності суддів. У Державному бюджеті України окремо визначаються видатки на утримання судів з урахуванням пропозицій Вищої ради правосуддя (стаття 130) [2].

Фінансування судів в Україні здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України, а видатки загального фонду Держбюджету України на утримання судів належать до захищених статей видатків (стаття 148) [3]. Проте Стаття 55 БКУ має свій вичерпний перелік захищених статей видатків, в переліку яких відсутні видатки на утримання судів.

Суди фінансуються відповідно до кошторисів і щомісячних розписів видатків, у межах річної суми видатків, визначених у Державному бюджеті

України на поточний фінансовий рік, у порядку, встановленому Бюджетним кодексом України. (стаття149) [3].

Стаття 146 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» передбачає окреме визначення у Державному бюджеті України видатків на утримання судів не нижче рівня, що забезпечує можливість повного і незалежного здійснення правосуддя відповідно до закону, законодавчу гарантію повного і своєчасного фінансування судів [3].

Не зважаючи на ці законодавчі гарантії в 2020 році судова влада суттєво недофінансована. У Законі України «Про Державний бюджет України на 2021 рік» знову не враховані всі потреби судів для забезпечення їх діяльності.

Катастрофічно не вистачає коштів на оплату комунальних послуг, тарифи на які постійно збільшуються, на відправлення поштової кореспонденції, оплату телефонного та інтернет-зв'язку, на ремонт судових приміщень, придбання оргтехніки, канцтоварів тощо. Суди почали повідомляти про припинення відправлення поштової кореспонденції: судових повісток, копій судових рішень, листів, повідомлень тощо та рекомендували використовувати альтернативні способи такі як смс-повідомлення, електронну пошту, отримувати копії процесуальних документів електронною поштою або в канцеляріях суду. Нажаль, більшість з цих заходів є неефективними, насамперед через те, що не передбачені чиним процесуальним законодавством.

Складна ситуація протягом 2020 року із забезпеченням видатків на оплату праці та нарахуванням на заробітну плату. Заробітна плати працівників апаратів місцевих судів суттєво зменшилася у зв'язку з відсутністю стимулюючих доплат, а обов'язкові виплати, враховуючи низькі посадові оклади, часто є меншими за мінімальну заробітну. У кошторисах на 2021 рік видатки на оплату праці працівників апарату суду не покривають навіть обов'язкові виплати, оскільки затверджені з дефіцитом. У зв'язку з цим значній частині держслужбовців у апаратах місцевих судів нараховується лише мінімальна заробітна плата.

Встановивши низький рівень оплати праці держава не забезпечує достатній рівень заробітної плати державних службовців для професійного

виконання посадових обов'язків, не заохочує їх до результативної, ефективної, добросесної та ініціативної роботи, як це передбачено статтею 50 закону України «Про Державну службу». Це збільшує соціальну напругу та призводить до відтоку кваліфікованих і досвідчених кадрів із судової влади.

Протягом 2020 року та у планових показниках на 2021 рік судам не передбачено коштів на здійснення видатків розвитку. Відсутність капітальних видатків не дозволяє завершити розпочате будівництво, здійснити реконструкцію чи капітальний ремонт приміщень, які цього потребують. Неможливо здійснити також капітальний ремонт окремих елементів будівель, наприклад, ремонт даху, системи опалення тощо, які забезпечують належні умови праці.

Низький рівень фінансового забезпечення судів негативно впливає на здійснення правосуддя, може призвести до зниження довіри до судів та держави в цілому. Ефективним засобом економії коштів державного бюджету на окремих видатках (марки, конверти, послуги поштового зв'язку), може стати початок функціонування єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи. А зберегти професійні кадри допоможе зміна посадових окладів, яка б забезпечила гідну оплату праці «без допомоги» стимулюючих виплат.

Список використаних джерел:

1. Монреальська універсальна декларація про незалежність правосуддя 1983 р. URL: <http://www.judges.org.ua/article/d5.htm>.
2. Конституція України: Закон України № 254к/96-ВР від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
3. Про судоустрій і статус суддів: Закон України № 1402-VIII від 02.06.2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>.
4. Про державну службу: Закон України № 889-VIII від 10.12.2015р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>.